

POLSKA I ŁOTWA**Prawa lesbijek, gejów, osób biseksualnych i transpłciowych w Polsce oraz na Łotwie**

15 listopada 2006

AI Index: EUR 01/019/2006

1. Wstęp

Brak poszanowania i ochrony praw człowieka wobec gejów, lesbijek, osób biseksualnych i transpłciowych (LGBT) wciąż stanowi problem w wielu krajach Unii Europejskiej. Amnesty International jest zaniepokojona faktem, iż w Polsce wolność wypowiedzi i zgromadzeń nie jest w pełni gwarantowana oraz tym, że ważne osoby publiczne dopuszczają się homofobicznych wypowiedzi. Amnesty International niepokoi również brak pełnej wolności zgromadzeń i wypowiedzi na Łotwie.

W 1999 roku Komitet Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych wyraził ubolewanie z powodu usunięcia odniesienia do orientacji seksualnej, które początkowo znajdowało się wśród postanowień o zakazie dyskryminacji – z projektu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.¹ Następnie w grudniu 2004 roku z kolei Komitet dał wyraz swoim niepokojom, że *prawo mniejszości seksualnych do wolności od dyskryminacji nie jest w pełni uznane i że działania oraz postawy, mające charakter dyskryminacji na tle orientacji seksualnej nie są właściwie ścigane i karane*. Komitet wydał wówczas dwa zalecenia dla władz: przeprowadzenie odpowiednich szkoleń dla funkcjonariuszy porządku publicznego i wymiaru sprawiedliwości, w celu uwrażliwienia ich na kwestię praw mniejszości seksualnych, a także wprowadzenie do polskiego prawa wyraźnego zakazu dyskryminacji ze względu na orientację seksualną.²

Pomimo tych rekomendacji sytuacja mniejszości seksualnych w Polsce nie poprawiła się. Raport ten przedstawia informacje o naruszeniach wolności zgromadzeń i wypowiedzi oraz o homofobicznych wypowiedziach ze strony polityków i przedstawicieli władz, jak również dyskryminacji przejawiającej się w decyzjach administracyjnych. Po wyborze Lecha Kaczyńskiego na Prezydenta, Komisja Europejska wystosowała oficjalne ostrzeżenie: *Polska może stracić prawo głosu w Unii Europejskiej, jeśli Prezydent nadal będzie łamał prawo przysługujące osobom należącym do mniejszości seksualnych*.³

W latach 2005 i 2006 w Polsce miały miejsce przypadki, że osoby biorące udział w demonstracjach organizowanych przez środowiska LGBT, były atakowane przez kontrdemonstrantów, zaś policja nie zapewniała demonstrantom możliwości korzystania z wolności pokojowych zgromadzeń. W roku 2005 w stolicy Łotwy, Rydze, zezwolono na organizację marszu „Gay Pride” dopiero po interwencji Sądu Administracyjnego. Marsz zaplanowany na rok 2006 został jednak zakazany. Władze motywowały swoją decyzję „względami bezpieczeństwa”. Finalnie do manifestacji doszło, chociaż – podobnie jak w roku poprzednim – przerywały ją gwałtowne protesty. W maju 2006 roku komisarz Rady Europy

¹ Human Rights Committee, Concluding observations: Poland, UN Doc. CCPR/C/79/Add.110, 29 July 1999, par. 23.

² Human Rights Committee, Concluding observations: Poland, UN Doc. CCPR/CO/82/POL, 2 December 2004, par. 18.

³ <http://www.guardian.co.uk/eu/story/0,7369,1599957,00.html>

ds. Praw Człowieka, Thomas Hammerberg, w publicznym oświadczeniu, w którym nawiązał do demonstracji LGBT w państwach członkowskich Rady⁴, potwierdził zaangażowanie tej organizacji w przestrzeganie wolności zgromadzeń.

Specjalny Sprawozdawca Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Egzekucji Pozasądowych, Doraźnych i Arbitralnych przypomniał również władzom o ich zobowiązaniu do ochrony bezpieczeństwa i prawa do życia osób należących do mniejszości seksualnych. Zalecił on, aby środki podejmowane w tym zakresie obejmowały m.in. politykę i programy nakierowane na przezwycięzenie nienawiści i uprzedzeń wobec osób homoseksualnych, a także uwrażliwienie opinii publicznej na przestępstwa i akty przemocy skierowane przeciwko mniejszościom seksualnym.⁵ W rezolucji Parlamentu Europejskiego w sprawie homofobii w Europie z 18 stycznia 2006 roku wezwano państwa członkowskie do *zagwarantowania, aby osoby homoseksualne, biseksualne i transpłciowe były chronione przed homofobicznymi wypowiedziami, przepętnionymi nienawiścią i przemocą.*⁶

Polska i Łotwa nie są jedynymi państwami w Europie, które w pełni nie przestrzegają ogólnoprzyjętych na terytorium unii i całego kontynentu praw oraz standardów dotyczących praw osób należących do mniejszości seksualnych. W ostatnich latach wiele krajów wykazało brak zaangażowania w przestrzeganie praw LGBT. Niniejszy raport w większości dotyczy sytuacji w Polsce i na Łotwie, lecz nie oznacza to, że w innych państwach prawa mniejszości seksualnych nie są łamane.

2. Prawa osób należących do mniejszości seksualnych to prawa człowieka

Wszystkim ludziom, niezależnie od orientacji seksualnej czy tożsamości płciowej, powinny przysługiwać prawa zawarte w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Specjalny Sprawozdawca ONZ ds. Prawa Każdego Człowieka do Najwyższego Możliwego Poziomu Zdrowia Fizycznego i Psychicznego, Paul Hunt, stwierdził w swoim raporcie z 2004 roku: *seksualność jest cechą wszystkich ludzi. Stanowi ona fundamentalną część ludzkiej tożsamości. Pomaga zdefiniować, kim jest dana osoba. Specjalny Sprawozdawca odnotowuje stałe zasady, które kształtowały międzynarodowe prawa człowieka od 1945 roku, w tym prywatność, równość oraz integralność, autonomię, godność i dobro każdej istoty ludzkiej. Biorąc to pod uwagę, Specjalny Sprawozdawca nie ma wątpliwości, że poprawne rozumienie fundamentalnych zasad oraz istniejących norm praw człowieka nieuchronnie prowadzi do uznania praw seksualnych za prawa człowieka. Prawa seksualne zawierają prawo każdego człowieka do wyrażania swojej orientacji seksualnej z należytą troską o dobro i prawa innych ludzi, bez niebezpieczeństwa prześladowania, pozbawienia wolności lub społecznej ingerencji.*⁷

W deklaracjach międzynarodowych orzekających o prawach człowieka są zapisy zabraniające dyskryminacji z jakichkolwiek powodów, w tym również ze względu na orientację seksualną.

⁴

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1010053&BackColorInternet=99B5AD&BackColorIntranet=FABF45&BackColorLogo=FFC679>

⁵ Raport Specjalnego Sprawozdawcy ds. egzekucji pozasądowych, doraźnych i arbitralnych, UN Doc. E/CN.4/2002/74, 9 stycznia 2002, par. 148.

⁶ Rezolucja Parlamentu Europejskiego nt homofobii w Europie, P6_TA(2006)0018, 18 stycznia 2006, par 2. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0018+0+DOC+XML+V0//PL> .

⁷ E/CN.4/2002/49, 16 lutego 2004, par. 54.

Artykuł 26. Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (MPPOiP) stanowi: *Wszyscy są równi wobec prawa i są uprawnieni bez żadnej dyskryminacji [z żadnego powodu, jak np. płeć] do jednakowej ochrony prawnej.* Według Komitetu Praw Człowieka wzmianka o *płci* w tym artykule obejmuje także *orientację seksualną*.⁸

Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (EKPC) również zobowiązuje państwa do ochrony jednostki przed dyskryminacją z jakichkolwiek powodów, uwzględniając także *płeć*.⁹

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej zakazuje dyskryminacji, w tym również ze względu na orientację seksualną¹⁰.

Artykuł 6 Traktatu o Unii Europejskiej zawiera generalne zobowiązanie dla państw członkowskich Unii Europejskiej do poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz zasad państwa prawnego¹¹, czyli m.in. wolności wypowiedzi i zgromadzeń.

Zasada niedyskryminacji jest ogólną zasadą prawa Unii Europejskiej i jest wyraźnie określona w szeregu traktatów unijnych.

W Traktacie Amsterdamskim¹² zawarto nową podstawę prawną dla tej zasady. Artykuł 13 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, zmieniony przez Traktat Amsterdamski, zezwala Unii Europejskiej na przeciwdziałanie dyskryminacji na tle rasy, pochodzenia etnicznego, religii, niepełnosprawności, wieku i orientacji seksualnej¹³. Na tej podstawie przyjęte zostały dwie dyrektywy o równym traktowaniu:

- Dyrektywa wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenia rasowe lub etniczne (2000/43/WE) z 29 czerwca 2000 roku;¹⁴
- Dyrektywa ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (2000/78/WE) z 27 listopada 2000 roku.¹⁵

Druga z dyrektyw, która wymaga od państw członkowskich podjęcia szczególnych działań na rzecz zapewnienia wolności i zapobiegania dyskryminacji ludzi w ograniczonym obszarze zatrudnienia i pracy – określa szereg niedopuszczalnych postaw dyskryminacji m.in. na tle religijnym lub wyznaniowym czy ze względu na niepełnosprawność, wiek bądź orientację seksualną.

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej proklamowana w grudniu 2000 roku była konkretnym posunięciem w kierunku ochrony zasady niedyskryminacji. Artykuł 21 stanowi: *Zakazana jest wszelka dyskryminacja ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub światopogląd, opinie polityczne lub wszelkie inne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.*

⁸ Toonen przeciw Australii, Toonen v Australia, UN Human Rights Committee Communication No.488/1992:Australia, CCPR/C/50/D/488/1992, 4 April 1994.

⁹ Artykuł 14. Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

¹⁰ Artykuł, Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (2000/C 364/01), 18 grudnia 2000, Dziennik Urzędowy UE C 364/1.

¹¹ Artykuł 6 TUE: "Unia opiera się na zasadach wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz państwa prawnego, które są wspólne dla Państw Członkowskich."

¹² Traktat Amsterdamski wszedł w życie 1 maja 1999 roku.

¹³ Artykuł 13 (1) stanowi: "Bez uszczerbku dla innych postanowień niniejszego Traktatu oraz w granicach uprawnień, nadanych niniejszym Traktatem Wspólnocie, Rada działając jednomyślnie na wniosek Komisji i po porozumieniu z Parlamentem Europejskim może podjąć działanie zwalczające dyskryminację w oparciu o płeć, pochodzenie rasowe lub etniczne, religię lub wierzenia, inwalidztwo, wiek lub orientację seksualną."

¹⁴ Dyrektywa Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etnicznego. Dyrektywa tworzy ogólne ramy walki z dyskryminacją na tle pochodzenia rasowego lub etnicznego.

¹⁵ Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy.

Prześladowanie lub dyskryminowanie osób z powodu ich zaangażowania w obronę praw mniejszości seksualnych jest naruszeniem praw człowieka. Organizacje LGBT działające na rzecz ochrony ludzi przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną i/lub tożsamość płciową powinny mieć możliwość wykonywania swojej pracy bez zastraszania i prześladowania.

2.1. Wolność wypowiedzi, zgromadzeń i stowarzyszania się – ramy prawne

Wolność wypowiedzi, prawo do pokojowych zgromadzeń oraz stowarzyszania się są zapisane w licznych traktatach dotyczących praw człowieka, których Polska i Łotwa są stronami, między innymi w MPPOiP i EKPC.¹⁶

Prawa te zostały zagwarantowane przez Unię Europejską oraz Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE). Zawiera je Artykuł 12. pkt 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej¹⁷, a OBWE zapisała prawo do pokojowych zgromadzeń w Artykule 9. pkt 2. Dokumentu Spotkania w Kopenhadze nt. Ludzkiego Wymiaru Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie¹⁸.

Chociaż wolność wypowiedzi, pokojowych zgromadzeń i prawo do stowarzyszania się nie są prawami absolutnymi, jakakolwiek ingerencja w nie musi być zapisana w ustawie, i powinna być proporcjonalna do osiągnięcia uzasadnionego celu w rozumieniu prawa międzynarodowego. Jednak, zgodnie z deklaracjami międzynarodowymi dotyczącymi praw człowieka, wolności wypowiedzi, pokojowych zgromadzeń i zrzeszania się nie można ograniczyć lub odebrać wyłącznie dlatego, że korzystanie z nich może kogoś gorszyć lub oburzać. Co więcej – w rozumieniu prawa międzynarodowego – państwa mają obowiązek

¹⁶ ▪ Artykuł 21. MPPOiP stwierdza, że „uznaje się prawo do spokojnego zgromadzania się. Na wykonywanie tego prawa nie mogą być nałożone ograniczenia inne niż ustalone zgodnie z ustawą i konieczne w demokratycznym społeczeństwie w interesie bezpieczeństwa państwowego lub publicznego, porządku publicznego bądź dla ochrony zdrowia lub moralności publicznej albo praw i wolności innych osób.”

▪ Artykuł 11. EKPC stwierdza, że: „1. Każdy ma prawo do swobodnego, pokojowego zgromadzenia się oraz do swobodnego stowarzyszania się, włącznie z prawem tworzenia związków zawodowych i przystępowania do nich dla ochrony swoich interesów; 2. Wykonywanie tych praw nie może podlegać innym ograniczeniom niż te, które określa ustawa i które są konieczne w społeczeństwie demokratycznym z uwagi na interesy bezpieczeństwa państwowego lub publicznego, odmowę porządku i zapobieganie przestępstwu, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób. Niniejszy przepis nie stanowi przeszkody w nakładaniu zgodnych z prawem ograniczeń korzystania z tych praw przez członków sił zbrojnych, policji lub administracji państwowej.”

▪ Artykuł 19. MPPOiP stwierdza, że: „1. Każdy człowiek ma prawo do posiadania bez przeszkód własnych poglądów; 2. Każdy człowiek ma prawo do swobodnego wyrażania opinii; prawo to obejmuje swobodę poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania wszelkich informacji i poglądów, bez względu na granice państwowe, ustnie, pismem lub drukiem, w postaci dzieła sztuki bądź w jakikolwiek inny sposób według własnego wyboru; 3. Realizacja praw przewidzianych w ustępie 2 niniejszego artykułu pociąga za sobą specjalne obowiązki i specjalną odpowiedzialność. Może ona w konsekwencji podlegać pewnym ograniczeniom, które powinny być jednak wyraźnie przewidziane przez ustawę i które są niezbędne w celu: a) poszanowania praw i dobrego imienia innych; b) ochrony bezpieczeństwa państwowego lub porządku publicznego albo zdrowia lub moralności publicznej.

▪ Artykuł 10. EKPC stwierdza, że: „1. Każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. Niniejszy przepis nie wyklucza prawa Państw do poddania procedurze zezwoleń przedsiębiorstw radiowych, telewizyjnych lub kinematograficznych; 2. Korzystanie z tych wolności pociągających za sobą obowiązki i odpowiedzialność może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez ustawę i niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej.”

¹⁷ Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (2000/C 364/01) 18. grudnia 2000, Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich Nr C 364/1.

¹⁸ Dokument Spotkania w Kopenhadze nt. Ludzkiego Wymiaru KBWE, 29. lipca 1990 Kopenhaga.

bronić prawa do pokojowych zgromadzeń, nawet jeśli zgromadzenia te mogłyby wywołać brutalne kontrdemonstracje.

Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPC) również sprecyzował zasady dotyczące ograniczeń wolności zgromadzeń i wolności wypowiedzi. W orzeczeniu z 1985 roku w sprawie Plattform Ärzte für das Leben przeciw Austrii Trybunał stwierdził, że *demonstracja może rozgniewać lub obrazić osoby przeciwne ideom lub twierdzeniom, które chce ona promować. Uczestnicy muszą jednak być w stanie przeprowadzić demonstrację nie obawiając się o to, że zostaną narażeni na fizyczną przemoc ze strony swoich przeciwników. Taka obawa mogłaby powstrzymać organizacje lub inne grupy wyznające wspólne zasady lub zainteresowania od otwartego wyrażania swoich poglądów na wysoce kontrowersyjne tematy dotyczące społeczności. W demokracji prawo do kontrmanifestacji nie może ograniczać prawa do manifestowania. W orzeczeniu Trybunał uznał także, iż państwa mają obowiązek ochrony prawa do wolności zgromadzeń, stwierdzając, że prawdziwa, efektywna wolność pokojowych zgromadzeń nie może zostać sprowadzona jedynie do obowiązku państwa do nieingerencji – całkowicie negatywna koncepcja nie byłaby zgodna z celem Artykułu 11. Podobnie, jak Artykuł 8., Artykuł 11. w niektórych przypadkach zakłada konieczność podejmowania działań pozytywnych. Zasada ta znalazła potwierdzenie w orzeczeniu z 2001 roku w sprawie Stankow i Zjednoczona Macedońska Organizacja Ilinden przeciw Bułgarii, według którego władze winny podjąć odpowiednie kroki, aby nie dopuścić do aktów przemocy skierowanych przeciwko członków wiecu Ilinden, a przynajmniej ograniczyć ich zasięg. Jednak wydaje się, że (...) zaniedbały one swoje zobowiązania wynikające z Artykułu 11.*

3. Polska

3.1. Homofobiczne wypowiedzi czołowych polityków

Jeśli osoba homoseksualna próbuje swoim homoseksualizmem „zarażać” innych, to państwo w takie naruszenie wolności musi wkraczać.

Były premier Kazimierz Marcinkiewicz, 3 października 2005 r.

Jeżeli dewianci zaczną demonstrować, to należy dolać im pałą.

Posel na Sejm Wojciech Wierzejski (LPR), 11 maja 2006 r.

Praktyki homoseksualne prowadzą do dramatu, pustki i degeneracji.

Teresa Łęcka, nowa dyrektor CODN, 9 października 2006 r.

Amnesty International wyraża zaniepokojenie homofobicznymi wypowiedziami prominentnych polityków, w tym – co najmniej jedną – zachętą do użycia przemocy wobec uczestników pokojowych demonstracji na rzecz praw osób należących do mniejszości seksualnych. Takie słowa podtrzymują atmosferę dyskryminacji i zastraszania.

Wybory parlamentarne, które odbyły się we wrześniu 2005, oraz październikowe wybory prezydenckie doprowadziły do zmiany rządu i objęcia władzy przez partię Prawo i Sprawiedliwość (PiS). Aby utworzyć rząd większościowy, PiS utworzyło koalicję z Ligą Polskich Rodzin (LPR) i Samoobroną. Zarówno przed wyborami, jak i po nich politycy tych trzech partii wypowiadali się w sposób jawnie homofobiczny.

- PiS jeszcze przed wyborami krytykował działaczy LGBT. Na początku 2005 roku Kazimierz Michał Ujazdowski z PiS-u (obecnie Minister Kultury) powiedział: Nie mylmy brutalnej propagandy postaw homoseksualnych z nawoływaniem do tolerancji. To jakieś szaleństwo i z punktu widzenia tego szaleństwa nasze rządy rzeczywiście będą czarną nocą.¹⁹
- W czerwcu 2005 roku Wojciech Wierzejski, będący wtedy członkiem Parlamentu Europejskiego z ramienia LPR, propagował całkowity brak tolerancji dla osób o innej orientacji seksualnej niż heteroseksualna: zero tolerancji dla homoseksualistów i dewiantów.²⁰
- W październiku 2005 roku ówczesny Premier Kazimierz Marcinkiewicz powiedział, że homoseksualizm jest nienaturalny i jeśli ktoś próbuje swoim homoseksualizmem „zarażać” innych, to państwo w takie naruszenie wolności musi wkraczać.²¹
- Lech Kaczyński podczas kampanii wyborczej w październiku 2005 roku zapewniał, że będzie zakazywał demonstracji mniejszości seksualnych, ponieważ nie akceptuje publicznej promocji homoseksualizmu.²²

Jedną z pierwszych decyzji nowego rządu było zlikwidowanie urzędu Pełnomocnika Rządu ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn. Tym samym Polska stała się jedynym krajem UE, w którym nie ma organu dbającego o sprawy związane z równouprawnieniem kobiet i mężczyzn czy przeciwdziałającego dyskryminacji.

12 maja 2006 Wojciech Wierzejski (LPR) wysłał do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Ludwika Dorna oraz Ministra Sprawiedliwości Zbigniewa Ziobro list, w którym sugerował, że przedstawiciele rządu powinni sprawdzić *legalne i nielegalne źródła finansowania* organizacji należących do ruchu homoseksualnego. Oskarżył także organizacje LGBT o związki z pedofilami oraz o powiązania z organizacjami handlującymi nielegalnie narkotykami. Wojciech Wierzejski stwierdził także, że należy sprawdzić, czy organizacje LGBT *penetrują polskie szkoły*. W odpowiedzi na to żądanie Prokurator Generalny, w liście wydanym 30 maja 2006 roku, nakazał wszystkim prokuratorom dokładne sprawdzenie źródeł finansowania organizacji LGBT, ich rzekomych powiązań ze środowiskami przestępczymi oraz ich obecności w szkołach.²³

11 maja 2006 roku Wojciech Wierzejski zachęcał do stosowania siły wobec działaczy LGBT, jeśli zorganizują w czerwcu w Warszawie Paradę Równości. *Jeżeli dewianci zaczną demonstrować, to należy dolać im pałą*²⁴ – stwierdził. Uczestnictwo w paradzie polityków z Europy Zachodniej skomentował słowami: *To nie są żadni poważni politycy, tylko geje. Jak dostaną parę pał, to więcej nie przyjadą. Gej to przecież z definicji tchórz*.²⁵

19 maja 2006 roku Mirosław Orzechowski (LPR), wiceminister edukacji, stwierdził, że międzynarodowy projekt organizowany przez szereg organizacji LGBT i dofinansowany w ramach Programu Młodzież Komisji Europejskiej²⁶ prowadzi do *deprawacji młodzieży*.

¹⁹ Podczas spotkania w Toruniu

http://www.ilga-europe.org/europe/guide/country_by_country/poland/appeal_on_the_international_day_of_tolerance

²⁰ <http://www.globalgayz.com/poland-news05.html>, Polskie Radio, <http://www.radio.com.pl/>

²¹ http://direland.typepad.com/direland/2005/10/poland_turns_ha.html

²² http://education.independent.co.uk/careers_advice/article1117292.ece, Op. cit. (23).

²³ Gazeta Wyborcza, 1 czerwca 2006

²⁴ Gazeta Wyborcza, 11 maja 2006.

²⁵ <http://www.freerepublic.com/focus/f-news/1633328/posts>

²⁶ Projekt „Do we need gender?” został zorganizowany przez Kampanię Przeciw Homofonii, BGO Gemini z Bułgarii, Diversity z Estonii, Bost Axola z Hiszpanii.

21 maja 2006 roku wicepremier i Minister Edukacji Roman Giertych, lider LPR, stwierdził w telewizji TVN: *organizacje LGBT wysyłają do przedszkoli transseksualistów, którzy namawiają dzieci do zmiany płci.*

10 czerwca 2006 roku w Warszawie – bez większych przeszkód – odbyła się Parada Równości, jednakże nie przyczyniło się to do zauważalnej, pozytywnej zmiany wśród polityków i pojawienia się postaw tolerancji w społeczeństwie. W lipcu i sierpniu miały miejsce kolejne, publiczne, homofobiczne deklaracje. Na przykład:

- Mirosław Kochalski, rzecznik prezydenta Warszawy, powiedział, że parada to *demoralizacja i zagrożenie dla mieszkańców miasta.*²⁷
- Paweł Zyzak, redaktor naczelny magazynu PiS-u „W prawo zwrot!” opublikował artykuł, w którym nazwał homoseksualistów *zwierzętami i wysłannikami diabła*, których celem jest *wykończenie Kościoła Katolickiego.*²⁸
- W tym samym czasie w Kościerzynie Waldemar Bonkowski, poseł PiS-u, wywiesił na budynku miejscowej siedziby partii transparent o treści: *Dziś lesby – geje, jutro zoofiliści, kto pojutrze? Czy tak ma wyglądać wolność i demokracja? To jest syfilizacja! Najznamienitszy z rodu Polaków (papież Jan Paweł II) przygląda się z Domu Pana. Dokąd zmierzasz narodzić polski?.*²⁹

Skargi na homofobiczne wypowiedzi były składane do sądów. 2 czerwca 2006 Prokurator Rejonowy w Warszawie, oddalił zażalenie wniesione przeciw Wierzejskiemu, ponieważ *oświadczenia nie mogą być traktowane jako zagrażające, ani zachęcające do przestępstw.*

Premier Jarosław Kaczyński nie potwierdził, jakoby w kraju panowała nietolerancja względem środowisk LGBT. 30 sierpnia stwierdził przed Komisją Europejską, że *ludzie o takich preferencjach dysponują pełnią praw w Polsce, nie ma tradycji uciskania tych ludzi.* Poprosił Prezydenta Komisji Europejskiej, Jose Manuel Barroso, aby ten nie wierzył w *mit Polski jako kraju antysemitckiego, homofobicznego i ksenofobicznego.*³⁰

3.2. Dyskryminacja ze strony Ministerstwa Edukacji

Amnesty International jest zaniepokojona negatywnymi działaniami Ministerstwa Edukacji, które narusza zobowiązania³¹ Polski:

- w zakresie niedyskryminacji – na podstawie Artykułu 2 i 26 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (MPPOiP);³²

²⁷ http://gejowo.pl/index.php?pid=3&n_id=7588

²⁸ http://gejowo.pl/index.php?pid=3&n_id=7666

²⁹ http://gejowo.pl/index.php?pid=3&n_id=7668

³⁰ <http://www.warsawvoice.pl/view/12686>

³¹ Polska ratyfikowała MPPOiP oraz MPPGSiK 18 marca 1977 roku, a Konwencję Narodów Zjednoczonych o Prawach Dziecka 7 czerwca 1991 roku.

³² Art. 2 MPPOiP zobowiązuje każde Państwo-Stronę do przestrzegania i zapewniania wszystkim osobom, które znajdują się na jego terytorium i podlegają jego jurysdykcji, prawa uznane w niniejszym Pakcie, bez względu na jakiegokolwiek różnice takie, jak: rasa, kolor skóry, płeć, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuacja majątkowa, urodzenie lub jakiegokolwiek inne okoliczności. Art. 26 MPPOiP nie tylko stanowi, że wszyscy są równi wobec prawa i są uprawnieni bez żadnej dyskryminacji do jednakowej ochrony prawnej, ale również zakazuje jakiegokolwiek dyskryminacji w tym zakresie i gwarantuje równą dla wszystkich i skuteczną ochronę przed dyskryminacją z takich względów, jak: rasa, kolor skóry, płeć, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuacja majątkowa, urodzenie lub jakiegokolwiek inne okoliczności. Według Generalnego Komentarza Nr 18 o niedyskryminacji Komitetu Praw Człowieka (10/11/89) te postanowienia powodują, że Polska powinna przyjąć przepisy zakazujące dyskryminacji, m.in. w związku z prawem do pracy, np. przepisy chroniące zatrudnienie i zakazujące rozwiązania stosunku pracy na tle dyskryminacji.

- w zakresie edukacji – na podstawie Artykułu 29 punkt 1 Konwencji o Prawach Dziecka (KPD);³³
- w zakresie prawa do edukacji – na podstawie Artykułu 13 Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (MPPGSiK).³⁴

8 czerwca Minister Edukacji, Roman Giertych, odwołał ze stanowiska Mirosława Sielatyckiego, dyrektora Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli (CODN).³⁵ Podany przez Ministra powód dymisji stanowił fakt, że *CODN wydawał publikacje zachęcające szkoły do spotkań z organizacjami homoseksualnymi, z Kampanią Przeciw Homofobii, Lambdą*.³⁶ Minister Edukacji dodał, że wspomniane podręczniki bardzo ostro krytykowały porządek prawny istniejący w większości krajów europejskich, w tym również w Polsce, zgodnie z którym *przecież nie ma w tych krajach zgody na związki, małżeństwa homoseksualne*. Dodał, że w podręcznikach stan ten uznawano za element dyskryminacji.³⁷ Wspomniał również o możliwej likwidacji lub reorganizacji CODN.

Odwołany dyrektor CODN stwierdził, że jedyną znaną mu książką, która może być rozpatrywana w świetle oskarżeń Ministra Giertycha, jest polska wersja książki „Compass”, antydyskryminacyjnego podręcznika do edukacji o prawach człowieka dla młodzieży, wydawanego przez Radę Europy. Terry Davis, Sekretarz Generalny Rady Europy, której Polska jest członkiem oświadczył, że *rząd polski ma swobodę decyzji, co do korzystania z materiałów Rady Europy dotyczących nauczania praw człowieka, jednakże, o ile wybór materiałów jest dowolny, o tyle wartości i zasady w nich zawarte nie mają takiego charakteru*.³⁸ Sekretarz stwierdził, że „Compass” odzwierciedla podstawowe wartości europejskie – w tym tolerancję, a także, że edukacja odgrywa w tej kwestii kluczową rolę: *Dla nauczycieli uczących praw człowieka, „Compass” jest bardzo wartościowym narzędziem*.³⁹ Wyraził również swój niepokój odnośnie *niektórych polityków promujących homofobię (...) oraz homofobicznych zachowań akceptowanych przez Rząd*.⁴⁰

Pomimo tej reakcji, Teresa Łęcka, nowa dyrektorka CODN, powiedziała 9 października 2006 roku, że *aktywny homoseksualizm to praktyka niezgodna z naturą człowieka*. Zapytana, czy w szkołach powinno rozmawiać się na temat homoseksualizmu, odpowiedziała: *złych wzorców nie wolno wprowadzać do szkoły, bo szkoła ma uczyć rozumienia, na czym polega różnica między dobrem i złem, pięknem a brzydotą. Szkoła musi*

³³ Art. 29.1.b KPD stanowi, że nauka dziecka będzie ukierunkowana na: rozwijanie w dziecku szacunku dla praw człowieka i podstawowych swobód oraz dla zasad zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych; m.in. niedyskryminację. Generalny Komentarz na temat celów edukacji Komitetu Praw Dziecka w paragrafie 15 mówi “Edukacja praw człowieka powinna zapewniać informację na temat treści traktatów praw człowieka [oraz] dzieci powinny się uczyć o prawach człowieka poprzez oglądanie jak prawa człowieka są wdrażane w praktyce – w domu, w szkole czy w społeczności lokalnej.”

³⁴ Art. 13.1 MPPGSiK wskazuje na zgodę Państw-Stron, że „nauczanie powinno zmierzać do pełnego rozwoju osobowości i poczucia godności ludzkiej i umacniać poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności.” Są one również zgodne, że nauka powinna umożliwiać wszystkim efektywny udział w wolnym społeczeństwie, rozwijać zrozumienie, tolerancję i przyjaźń między wszystkimi narodami i wszystkimi grupami rasowymi, etnicznymi lub religijnymi. Według paragrafu 1 Generalnego Komentarza Komitetu ds. praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych „edukacja jest prawem człowieka samym w sobie oraz niezbędnym środkiem do realizacji innych praw człowieka.”

³⁵ CODN jest instytucją podlegającą Ministerstwu Edukacji, zajmującej się rozwojem narodowego systemu kształcenia nauczycieli.

³⁶ http://dziennik.pap.com.pl/index.html?dzial=OSW&poddzial=POL&id_depeszy=19182236

³⁷ tamże

³⁸ <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1009513&BackColorInternet=F5CA75&BackColorIntranet=F5CA75&BackColorLogged=A9BACE>

³⁹ tamże

⁴⁰ tamże

(...) wykazać, do jakiego dramatu, pustki i degeneracji prowadzą człowieka praktyki homoseksualne.⁴¹

26 września Komitet Selekcyjny Ministerstwa Edukacji odrzucił projekt złożony przez Kampanię Przeciw Homofobii, do Narodowej Agencji Programu Młodzież w ramach Wolontariatu Europejskiego i Europejskiego Programu Młodzież. Kampania Przeciw Homofobii – jako jedyna z uczestników [!] – czekała na odpowiedź do 26 września 2006. Pozostali uzyskali odpowiedzi przed 4 sierpnia, co umożliwiło im podjęcie szybkich działań w celu realizacji proponowanych projektów. KPH musiała czekać prawie dwa miesiące, aby w końcu dowiedzieć się o odmowie udzielenia zgody. Projekt został odrzucony, ponieważ *Ministerstwo nie popiera akcji, których celem jest propagowanie zachowań homoseksualnych i takiej postawy wśród młodzieży. Jednocześnie rolą Ministerstwa jest nie wspieranie współpracy organizacji homoseksualnych.*⁴²

3.3. Podważanie wolności zgromadzeń

Pedały do gazu

Członek NOP na kontrdemonstracji
w czasie toruńskiej Parady Równości 2006 r.

W czasie toruńskiej Parady Równości 2006 odnotowano sytuacje, w których demonstrujący przedstawiciele i przedstawicielki środowisk LGBT oraz inni aktywiści byli atakowani przez kontrdemonstrantów, a policja nie chroniła dostatecznie ich prawa do pokojowych zgromadzeń. Poniżej przytaczamy przykłady wydarzeń budzących zaniepokojenie Amnesty International.

15 listopada 2005 roku prezydent Poznania, Ryszard Grobelny, wydał zakaz zgromadzenia publicznego pod nazwą „Marsz Równości”, zorganizowanego przez polskie organizacje feministyczne i mniejszości seksualnych. Marsz zaplanowany został na 19 listopada. Według organizatorów Marsz Równości miał służyć jako płaszczyzna do dyskusji o tolerancji, przeciwdziałaniu dyskryminacji i poszanowaniu praw mniejszości seksualnych. Prezydent wydał zakaz, motywując to *względami bezpieczeństwa i możliwym zagrożeniem dla mieszkańców Poznania*. Jednak według doniesień kwestie bezpieczeństwa zostały wcześniej ustalone między władzami miasta i organizatorami Marszu.⁴³

Mimo zakazu 19 listopada na demonstracji zebrało się kilkaset osób. Według doniesień byli oni zastraszani przez członków pravicowego ugrupowania Młodzież Wszechpolska, którzy mieli wznosić okrzyki: *Pedały do gazu i Zrobimy z Wami, co Hitler z Żydami*. Policja interweniowała po godzinie od momentu rozpoczęcia demonstracji, kiedy marsz miał się ku końcowi. Aresztowano i przesłuchano 65 osób, w większości członków organizacji LGBT, a następnie wszystkich zwolniono. Na znak protestu przeciwko rozpędzeniu pokojowego marszu, 27 listopada na terenie całej Polski odbyły się demonstracje popierające tolerancję i równość.

W tym samym miesiącu Rzecznik Praw Obywatelskich razem z organizacjami LGBT i feministycznymi oraz Helsińską Fundacją Praw Człowieka zaskarżył decyzję prezydenta Poznania. Według wnoszących odwołanie, prawdziwym źródłem zagrożenia dla utrzymania porządku był nie sam pokojowy marsz, ale przeciwnicy demonstracji i dlatego decyzja władz miasta naruszyła wolność zgromadzeń. W grudniu 2006 Wojewódzki Sąd Administracyjny w

⁴¹ http://serwisy.gazeta.pl/edukacja/1_51805_3672288.html

⁴² http://www.ilga-europe.org/europe/guide/country_by_country/poland/poland_rejects_gay_project

⁴³ <http://www.neww.org.pl/en.php/news/news/2.html?&nw=1809&re=3>

Poznaniu uznał, że ryzyko kontrdemonstracji nie może być powodem wydania zakazu zorganizowania demonstracji. Po uznaniu zakazu za niezgodny z prawem, policja wycofała wniosek przeciwko uczestnikom marszu ze środowisk LGBT. Prezydent Poznania odwołał się do Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie, który 25 maja podtrzymał decyzję sądu poznańskiego. Decyzja Naczelnego Sądu Administracyjnego jest ostateczna.

Do 25 maja nie było do końca wiadomo, czy zostanie wydana zgoda na organizację Marszu Równości, zaplanowanego na 10 czerwca 2006 roku. W ostateczności Naczelny Sąd Administracyjny podtrzymał decyzję sądu poznańskiego, w myśl której zagrożenie kontrmanifestacją nie może być powodem zakazania demonstracji. Po tym orzeczeniu, 1 czerwca 2006 roku, Rada Miasta Stołecznego Warszawy zezwoliła na zorganizowanie Marszu Równości. W obliczu realnego zagrożenia kontrdemonstracją, organizatorzy Marszu Równości uzgodnili z Radą Miejską zmianę jego trasy. Ponadto policja zmobilizowała dodatkowe siły (około 2000 policjantów z całego kraju), aby zagwarantować bezpieczeństwo uczestnikom Marszu Równości i aby zapewnić im możliwość korzystania z prawa do organizowania pokojowych zgromadzeń. Liczbę uczestników marszu oszacowano w przedziale od 2500 do 10000 osób. Mieszkańcy Warszawy demonstrowali solidarność z uczestnikami marszu. Podczas tego wydarzenia zarejestrowano jedynie kilka drobnych incydentów.

Sytuacje takie, jak te z Poznania 2005 roku – opisane wyżej – nie były pierwsze i jedyne. W listopadzie 2004 roku doszło do przerwania Marszu Równości w Poznaniu: policja nie zdołała ochronić demonstrantów przed Młodzieżą Wszechpolską, która zablokowała marsz. Zaś w czerwcu 2004 i maju 2005 roku w Warszawie została zakazana Parada Równości.

Kiedy w maju 2005 roku ówczesny Prezydent Warszawy, Lech Kaczyński drugi raz zakazał zorganizowania Parady Równości, swoją decyzję uzasadniał *obscenicznością*⁴⁴ demonstracji oraz możliwością zranienia uczuć religijnych innych osób. Mimo zakazu 10 czerwca odbyła się Parada, gromadząc ponad 2500 uczestników. Niecały tydzień później Prezydent zezwolił na „Paradę Normalności”, podczas której – według doniesień – Młodzież Wszechpolska wykrzykiwała na ulicach Warszawy nietolerancyjne i homofobiczne hasła. We wrześniu 2005 roku sąd w Warszawie uznał, że wydanie zakazu zorganizowania Parady Równości było niezgodne z prawem.⁴⁵ W styczniu 2006 Trybunał Konstytucyjny potwierdził tę decyzję i stwierdził, że obowiązkiem organizatorów demonstracji jest jedynie poinformowanie władz o tym, kiedy i gdzie odbędzie się demonstracja.⁴⁶

28 kwietnia 2006 roku uczestnicy Marszu Tolerancji w Krakowie (ponad 1000 osób) zostali zaatakowani przez kontrmanifestantów z Marszu Tradycji zaplanowanego na ten sam dzień. Mimo obecności policji, Młodzież Wszechpolska zachowywała się agresywnie w stosunku do uczestników Marszu Tolerancji. Zmieniono trasę przemarszu, aby uniknąć zamieszek na ulicach, jednak niektórzy kontrmanifestaci podążyli za demonstrantami tolerancji, ciskając w nich kamieniami i jajkami. Obecna na miejscu zdarzenia policja nie zdołała ich powstrzymać.

17 maja 2006 roku w Toruniu na Rynku Głównym Kampania Przeciw Homofobii zorganizowała spotkanie z okazji obchodów Międzynarodowego Dnia Przeciw Homofobii. W tym czasie członkowie organizacji Młodzi Socjaliści demonstrowali na ulicach Torunia w proteście przeciwko nowemu Ministrowi Edukacji Narodowej, Romanowi Giertychowi. Tego

⁴⁴ <http://www.statewatch.org/swbul.html>

⁴⁵ Poland: LGBT rights under attack (AI Index: EUR 01/012/2005), 25/11/2005.

⁴⁶ http://www.trybunal.gov.pl/OTK/teksty/otkpdf/2006/K_21_05.pdf, <http://www.lifesite.net/ldn/2006/jun/06060507.html>.

dnia na rynku głównym w Toruniu aktywiści nacjonalistycznej organizacji Narodowe Odrodzenie Polski (NOP) zorganizowali kontrmanifestację w tym samym czasie i miejscu, co KPH. Skandowane hasła takie, jak: *pedały do gazu, chodźcie bliżej czy znajdzie się kij na pedalski ryj* było dobrze słychać z drugiego końca rynku. Kordon strażników miejskich oddzielał działaczy organizacji mniejszości seksualnych od kontrdemonstrantów z NOP. Marsz przeciwko ministrowi Giertychowi dołączył do demonstrantów LGBT na rynku, formując jedną demonstrację w obronie tolerancji. Demonstranci udali się następnie w kierunku kuratorium oświaty. W trakcie przemarszu na pobliskim placu część uczestników zostało zaatakowanych. Policja aresztowała czterech napastników podejrzanych o najbardziej brutalne zachowanie. Zwolniono ich następnego dnia, bez postawienia zarzutów.⁴⁷

17 maja 2006 roku warszawski koncert przeciw homofobii i neofaszyzmowi w Fortach Raclawickich został przerwany przez zamaskowane osoby, prawdopodobnie neofaszystowskich ekstremistów.

4. Łotwa

4.1. Wolność słowa i zgromadzeń

W 2005 i 2006 roku w stolicy Łotwy, Rydze, odbyły się pierwsze parady Gay Pride. Obie imprezy były zakazane przez władze, które motywowały swe decyzje *względami bezpieczeństwa*. Po interwencji Sądu Administracyjnego w Rydze zezwolono na zorganizowanie parady w 2005 roku. Marsz zaplanowany w roku 2006 został jednak zakazany. Obydwa wydarzenia były przerywane przez gwałtowne protesty.

4.1.1. Gay Pride 2005

19 lipca 2005 roku wicemarszałek parlamentu, Leopolds Ozolins, wystąpił z listem otwartym dotyczącym Gay Pride, w którym wypowiadał się obraźliwym, homofobicznym językiem o przedstawicielach mniejszości seksualnych, m.in. określił gejów jako *mieszających w gównie*. Ozolins wygłosił również kilka bardzo krytycznych uwag pod adresem *otwartego i tolerancyjnego podejścia* Unii Europejskiej do środowisk gejowskich.

20 lipca 2005 roku przewodniczący Rady Miejskiej w Rydze, Eriks Skapars, wycofał pozwolenie na zorganizowanie parady Gay Pride zaplanowanej na 23 lipca 2005 roku. Jego decyzja nastąpiła po wystąpieniu telewizyjnym premiera Łotwy, Aigarsa Kalvītisa, w którym stwierdził, iż nie może *zaakceptować faktu, że parada mniejszości seksualnych ma mieć miejsce w centrum stolicy, w bezpośrednim sąsiedztwie Katedry. To sytuacja niedopuszczalna. Łotwa jest państwem, które opiera się na wartościach chrześcijańskich. Nie możemy promować zachowań, których nie akceptuje większa część społeczeństwa*.

Kilka dni później organizatorzy marszu wnieśli do Sądu Administracyjnego w Rydze oficjalną skargę dotyczącą zakazu demonstracji. 22 lipca 2005 roku Sąd Administracyjny zadecydował o anulowaniu decyzji Eriksa Skaparsa o zakazie organizacji parady. 23 lipca 2005 roku marsz odbył się zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami.

Organizatorzy i media relacjonujące to wydarzenie oszacowały, iż w marszu wzięło udział około 300 osób. W tym samym czasie ponad tysiąc osób protestowało przeciw paradzie. Niektórzy z protestujących próbowali zablokować marsz, inni używali gazu

⁴⁷ Rozmowa z członkami KPH Toruń.

łzawiącego i rzucali w demonstrantów jajkami. Służby porządkowe zdołały jednak ochronić uczestników przed atakami. Łącznie aresztowano sześciu kontrdemonstrantów.

Amnesty International wyraziła zaniepokojenie w związku z wypowiedziami Premiera oraz wiceprzewodniczącego parlamentu, podkreślając, że ich komentarze mogły podżegać do przemocy przeciwko uczestnikom marszu.⁴⁸ Stowarzyszenie wyraziło obawę, iż podobne komentarze ze strony władz mogły tworzyć atmosferę braku tolerancji i nienawiści oraz prowokować do agresywnych zachowań wobec przedstawicieli mniejszości seksualnych.

4.1.2. Gay Pride 2006⁴⁹

*Mówią, że promują wartości rodzinne –
czy rzucanie ekskrementów w plastikowych torebkach,
jest wyrazem „wartości rodzinnych”?*

Linda Freimane, współorganizatorka marszu Riga Pride 2006,
o kontrdemonstrantach 24 lipca 2006 r.

W środę 19 lipca 2006 roku, Rada Miejska Rygi nie zezwoliła na organizację marszu Riga Pride 2006. Rada oznajmiła, że decyzja ta była oparta na otrzymanych przez nią informacjach o groźbie użycia przemocy wobec uczestników marszu. Wyraziła również obawę, iż policja nie zdołałaby zagwarantować bezpieczeństwa i porządku podczas manifestacji. Źródła gróźb nie zostały do tej pory ujawnione. W piątek 21 lipca Sąd Administracyjny w Rydze podtrzymał decyzję Rady Miejskiej.

W sobotę 22 lipca uczestnicy mszy, która odbyła się w intencji poparcia dla marszu Riga Pride 2006, zostali zaatakowani przez grupę osób, które obrzuciły ich jajkami i ekskrementami. Pomimo apelu ze strony organizatorów mszy, żadne służby porządkowe nie pojawiły się na miejscu zdarzenia.

Uczestnicy konferencji prasowej zorganizowanej tego dnia przez organizatorów marszu zostali uwięzieni w hotelu w centrum Rygi. Około 100 działaczy organizacji anty-LGTB atakowało z użyciem wody, mąki, jajek i ekskrementów każdego, kto próbował wyjść z hotelu. Ataki uniemożliwiły opuszczenie hotelu przez większość osób, które uczestniczyły w konferencji, m.in. organizatorom marszu, dziennikarzom, a także członkowi Parlamentu Europejskiego i członkom parlamentów z całej Europy. Organizatorzy marszu wystąpili z wnioskiem o ochronę policyjną już na kilka dni przed konferencją, jednak służby porządkowe pojawiły się dopiero po dwóch godzinach od rozpoczęcia zamieszek przed hotelem.

Zgodnie z prawem europejskim i międzynarodowym, Łotwa jest zobowiązana nie tylko do poszanowania wolności zgromadzeń i wypowiedzi, ale także do zagwarantowania ochrony uczestnikom manifestacji. Zakaz zorganizowania Riga Pride 2006 stanowi pogwałcenie praw człowieka i standardów międzynarodowych. Bezpośrednio po opisanych wyżej wydarzeniach w Rydze – współorganizatorka marszu Riga Pride 2006 – zszokowana Linda Freimane była w stanie tylko krótko skomentować przemoc i brak podjętych działań ze strony policji: *Brak mi słów, to zupełnie groteskowa sytuacja!*⁵⁰

5. Zalecenia

⁴⁸ AI Index: EUR 52/001/2005

⁴⁹ Kontrdemonstracja w Rydze. Źródło: www.gayrussia.ru

⁵⁰ Uczestniczka Gay Pride i kontrdemonstrantka. Źródło: apollo.lv

5.1. Ogólne

Każda osoba jest uprawniona do ochrony prawnej bez jakiegokolwiek dyskryminacji. Amnesty International zaleca, aby policja i władze sądowicze działały z należytą starannością, chroniąc osoby należące do mniejszości seksualnych przed przemocą ze strony społeczeństwa. Władze powinny także jasno określić, iż takie czyny są przestępstwem i że nie będą tolerowane. Funkcjonariusze porządku publicznego powinni zostać odpowiednio przeszkoleni w zakresie ochrony praw człowieka każdej osoby, niezależnie od jej orientacji seksualnej, także w zakresie rozpoznawania i ścigania przestępstw związanych z homofobią.

5.2. Zalecenia dla instytucji Unii Europejskiej

- Komisja Europejska powinna podjąć konkretne kroki w celu monitorowania przyjęcia, ale także i implementacji standardów unijnych oraz wywierać naciski na kraje członkowskie, aby w dokładały starań w celu zwalczania wszelkich form dyskryminacji, także tych, do których dochodzi ze względu na orientację seksualną,
- Prezydencja fińska oraz następująca po niej prezydencja niemiecka powinny kontynuować prace nad zaproponowaną przez Komisję Europejską decyzją ramową o zwalczaniu rasizmu i ksenofobii oraz – wspólnie z Komisją Europejską i Parlamentem Europejskim – rozważyć rozszerzenie jej zakresu o wszelkie formy dyskryminacji wymienione w Artykule 13 Traktatu o Wspólnotach Europejskich (TEC).
- Komisja Europejska, prezydencja fińska i następująca po niej prezydencja niemiecka powinny podjąć aktywne działania w celu:
 - a) wspierania wolności zgromadzeń, w tym również marszów Gay Pride i podobnych wydarzeń we wszystkich państwach członkowskich;
 - b) upowszechniania praw człowieka, tolerancji i zwalczania dyskryminacji we wszystkich państwach członkowskich UE – szczególnie w kontekście zbliżającej się kampanii „Europejski Rok Równych szans dla wszystkich 2007”.
- Unia Europejska powinna zapewnić, że rozwój współpracy policyjnej w Europie będzie również obejmował szkolenia dla funkcjonariuszy porządku publicznego na temat zwalczania przemocy na tle homofobicznym oraz ochronę osób należących do mniejszości seksualnych.

5.3. Zalecenia dla władz Polski

5.3.1. Zalecenia dotyczące homofobicznych wypowiedzi

Zapewnienie, aby nikt z członków władz nie dopuszczał się publicznych wypowiedzi lub poleceń, które mogłyby być interpretowane jako legitymizacja dyskryminacji ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową.

5.3.2. Zalecenia dotyczące wolności zgromadzeń

Zapewnienie:

- a) wszystkim jednostkom, podlegającym państwowej jurysdykcji, możliwość faktycznego korzystania z wolności zgromadzeń bez dyskryminacji;
- b) że urzędnicy państwowi wszystkich szczebli będą promować wolność wypowiedzi, stowarzyszeń i zgromadzeń;

- c) policji wystarczających środków i przeszkolenia, koniecznych do ochrony tego prawa.

5.3.3. Zalecenia dotyczące przemocy

Zadbanie o dokładne i rzetelne śledztwa w sprawie ataków i gróźb ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową. Oraz o wszczynanie postępowania przeciwko osobom podejrzanym o popełnienie tego typu przestępstw.

Publicznie potępianie ataków, gróźb, ataków oraz innych działań przeciwko osobom należącym do mniejszości seksualnych. Traktowanie takich ataków i gróźb ataków, jak przestępstwa i nie dopuszczanie do ich tolerowania.

Działanie z należytą starannością na rzecz zapewnienia skutecznej ochrony osobom należącym do mniejszości seksualnych, których życie i bezpieczeństwo są zagrożone.

5.3.4. Zalecenia dotyczące dyskryminacji

Zapewnienie, że:

- zasady finansowania będą jednolite i nie dyskryminujące społeczeństwa obywatelskiego, w tym również organizacji pozarządowych;
- decyzje niezgodne z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski nie powtórzą się w przyszłości;
- wszystkim urzędnikom państwowym należy zapewnić szkolenie dotyczące międzynarodowych zobowiązań Polski w sprawie zapobiegania naruszeniom praw człowieka i do ich ścigania, niezależnie od tego, kim są ofiary;
- w polskim ustawodawstwie dyskryminacja ze względu na orientację i tożsamość seksualną została wyraźnie zakazana;
- zostanie ratyfikowany Protokół 12. Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności zawierający ogólny zakaz dyskryminacji;
- ponownie zostanie ustanowiony urząd do spraw równości płci;
- działania na rzecz zwalczania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową będą zawarte w narodowym planem działania tworzonym z okazji przypadającego na 2007 Roku Równych Szans UE.

5.4. Zalecenia dla władz Łotwy

Zapewnienie, że:

- a) łotewskie instytucje porządku publicznego będą działały z należytą starannością na rzecz ochrony praw osób należących do mniejszości seksualnych przed przemocą ze strony społeczeństwa oraz jasne stwierdzenie, iż taka przemoc jest przestępstwem, a także jest ścigana prawem;
- b) funkcjonariusze porządku publicznego zostali przeszkoleni z tematyki ochrony praw jednostek niezależnie od orientacji seksualnej, a także z możliwych działań przeciw przestępstwom związanym z homofobią;
- c) działania na rzecz zwalczania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową będą zawarte w narodowym planem

działania tworzonym z okazji przypadającego na 2007 Roku Równych Szans UE.

Tłumaczenie: Małgorzata Deja, Agnieszka Trando, Ewa Zaborska, Aleksandra Szkudłapska
Redakcja wersji polskiej: Anna Dzierzgowska, Jacek Białas, Ewa Kamińska, Maciej Fagasiński, Kinga Górka, Sylwia Chrabałowska